

מראי מקומות - חגיגה

טז.

דעיניו כהות, ולא סגי בטעם דהיסח הדעת בלבד, היינו לגבי צבור שכולם חכמים וזריזים, ואין לחוש שיהי' בהם חסרון של היסח הדעת, לזה בעינינו גם הטעם של עיניו כהות. אולם כ' שוב שאין לבאר דדייק רש"י ממתני' כן, דהא פי' גם אהא דאם יש לו מום ברגליו שאין לו לישא כפיו, דהיינו משום שמא ע"י כן יראה ידיו, וא"כ הדרה קו' לדוכתי' [אף דיתכן לפרש דמתני' מיירי בזמן המקדש], מהכ"ת לפרש דמתני' שם מיירי דוקא בזמן המקדש, וצ"ע.

וע' בדבר אברהם (א', ל"א, ב'), שכ' להוכיח מדברי תוס' כאן שיש מצוה על ישראל להתברך מהכהנים, וכמו שהביא הרמ"א בריש הל' נשיאת כפים, דאם אין להם מצוה להתברך, א"כ מאי אכפת לן בהיסח הדעת שלהם, אע"כ שיש מצוה גם עליהם לכוון לקבל הברכה בשעה שהכהנים מברכים, ולהכי חיישינן להיסח הדעת. וכ' דגם רש"י מודה לזה, ומה שלא פי' דטעם המשנה שם הוא משום היסח הדעת, היינו משום שיש נפק"מ בציור שלא שייך היסח הדעת, וכגון דכבר נתברך ביום זה מכהנים, דאז אין עליו מצוה להתברך [וכמש"כ ההפלאה דמצות ישראל דומיא דמצות כהן, וכשם שאין הכהן מצווה לברך יותר מפעם א' ביום, כן הישראל], וממילא אין בו איסור היסח הדעת. ולכן פי' רש"י דמתני' מיירי בזמן המקדש, דאז בכל אופן יהי' אסור לו להסתכל בידי הכהנים.

ה. אבני ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם וכו'

כ' הרשב"א (חי' הגדות בתענית יא.) דלשון עדות כאן הוא לשון מושאל, והושאל לכל שנתפרסם ממנו דבר א', ואפי' לא נתפרסם פרוסום מוכרח, רק שניכר ממנו באומד הדעת שהוא בא מאותה סבה, זה נקרא עדות. וזהו הביאור כאן, שמן המקרים ששיגוהו, יתפרסמו מעשיו. וע' **בית הלוי על התורה** (פ' נח), שפי' דמעשים של אדם משפיעים על העצים של ביתו, ונעשה שינוי בהם, וממילא ניכר בהם מה שעשה. וע' **ע' בגבורת ארי** שם שהעיר דמהגמ' שם משמע דרק על מי שאינו משתתף בצער הצבור משתעי, ובגמ' כאן משמע דעל כל עבירות אמרי' כן, ע"ש מש"כ בזה.

ו. יוסי בן יועזר וכו'

כ' רש"י דזו היתה מח' ראשונה שהיתה בין חכמי ישראל. והק' **תוס'**, הא כבר נח' בימי שאול המלך לענין מקדש במלוא ופרוטה, ותי' דכיון דבאמת לא הי' אדם חולק על שאול ובית דינו, רק לפי סברת דוד, לא הי' זה חשיב מחלוקת. והק' **המהרצ"ח**, הא מצינו מח' חזקי' וחכמים אם מעברים השנה בניסן. ותי' דהמשנה לא מדברת אלא במח' קיימת, שנמשכת זמן ארוך, אבל מח' שהוכרעה ביניהם, הרבה היו. וע' **ע' ביעב"ץ** בזה.

א. ששה דברים נאמרו בשדים, וכו'

כ' הרמב"ם (ע"ז י"א, ט"ז) דכל ענין לחשים שקר הוא. וע' **בביאור הגר"א** (יו"ד קע"ט, י"ג) שהביא שכ"כ הרמב"ם לענין שדים, דהכל שקר הוא, והק' עליו הגר"א בחריפות. וכ' הגר"א דשדים הם כפשוטן, אלא שיש להם פנימיות, פנימיות של בעלי האמת. וע' **במכתב מאלהו** (חלק ה', עמ' 346) דביאר דכל מה שכ' חז"ל בענין שדים, היינו דברים שמתרחשים בעיקר בפנימיות האדם. וכגון הא דא' בר"ה כפאו ואכל מצה יצא... אילימא כפאו שד... כשהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבריו, אלמא דע"י השד הרי הוא חשיב שוטה, שהשד הוא בפנימיותו.

ב. אלא לפנינו, מה דהוה הוה

הק' **התוס' רי"ד**, מהו התנאי, והלא יבוא לחשוב בענין אלקות, ואמאי ניח"ל להרהר עליו. ותי' באופן דחוק, דלעולם אין אדם חוקר לדעת אלא במה שהוא עתה ובמה שעתיד להיות, וא"כ, אם יסתכל בהן, יבוא לחקור ולחשוב מחשבות שאינן, אבל במה שעבר כבר אין אדם חוקר כ"כ, דמאי דהוה הוה, והלכך אם יסתכל אדם בלבו ויאמר כי הבורא קודם לכל הברואים, מה איסור יש בדבר, לעולם לא יבא לחקור בדבר זה היאך הי' ואנה הי' מקומו, דמאי דהוה הוה.

ג. ויעשה מה שבלבו חפץ

פי' תוס' בשם ר"ח, דח"ו שיכול לעבור העבירה, אלא דע"י מה שיעשה לא יבוא לעבור העבירה. אולם כ' תוס' דאין הסוגיא כאן משמע כדבריו, משום דהק' הגמ' מהא דכל שלא חס על כבוד קונו וכו', ומסיק דל"ק, הא דמצי כייף ליצרי', הא דלא מצי, וא"כ משמע דבאמת יכול לעבור היכא דלא מצי כייף ליצרי'. והמהרש"א בקידושין (מ.) פי' דגם כוונת הר"ח דאם לא מצי כייף ליצרי' שיעשה בסתר, רק שהוא פי' שתכלית לבישת שחורים וכו' הוא כדי לכופ יצרו.

ד. המסתכל בכהנים בזמן שבהמ"ק קיים

כ' תוס' דמכאן יש להק' למש"כ **רש"י במגילה** (כד.), על המשנה דקתני שם דמי שידידו בזהקניות אין לו לישא את כפיו, פרש"י דהיינו משום הא דכאן, דעיניו כהות. וע"ז הק' תוס' דמבואר כאן דזהו דוקא בזמן המקדש, שהיו נושאים כפיהם בשם המפורש, ואילו התם במגילה מבואר שהי' אסור אף לאחר החרבן. ולכן פי' תוס' דהאיסור לישא כפיו בידיים בזהקניות הוא משום היסח הדעת של המתברכים. וע' **בטורי אבן** במגילה שם שכ' ליישב דברי רש"י, שהי' ק' לרש"י אהא דנקט מתני' "ידידו" דוקא, ולא גם פניו ורגליו כדאי' בגמ' שם, ולכן על כרחו פי' דמתני' מיירי בזמן המקדש, דשייך הטעם של ידיד דוקא, והמעשים בגמ' שם שהיו אחר החרבן, אה"נ, הטעם הי' משום היסח הדעת. וביאר דמה דצריכים לטעם